



BAKKALCHO

4^{ki} Diri Kiirro 06 Sadaasa/Tahisas 18, 2016 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

“Batinyootu la”ate elto hoogansanni jirote aana ofolte heedheenna jironsa woloottu adhitannansa la’nanni”

- Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr)

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Noonke elto illete leeltino jirora sooratenni woyyaawino Itophiya gatamarate loosonke kaajjinshe sunfeemmo yiino Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr).

Xaphoomu ministirchi hurbaate gobbate Koyishu Pirojekte biso ikkitinota Cebera Daaniichu Hoowi Looje maassi’re fani yannaraati tenne yiinohu.

Tenne yannara Xaphoomu ministirchi xawisanni; Itophiyu batinye elto aamantinose gobbaati; konnira Kontu Zoonera aamantinoti kalaqamu elto ikkado xawishshaati. Itophiya woyyaawino deerrira reekkisate sase coye batinse hasi’ranna

Qoola... 7



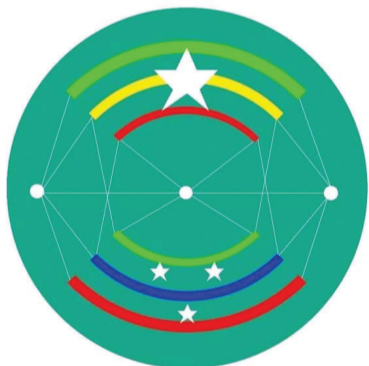
“Layinki Itophiyu ilamara shiqqino woshshatto maatensa gobbansa ledo xaadooshshe kalaqqanno gede dandiisiisanno”

- Ambaasaadder Naasiise Caali Turizimete Ministircho

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (D.r) woshshatto harunsite Turizimete ministircho Ambaasaadder Naasiise Caali bero uyitino xawishshinni; Xaphoomu ministirchi gobbaydi gobbuwara heedhanno layinki Itophiyu ilamara

Qoola... 7



SIDAAMU DAGOOMU QOQQOWU MOOTIMMA KOMUNIKEESHINETE HAJUBBA BIIRU
ሲዳሙ ተገራጭ ክልላዊ መንግስት ኮሙኒኬሽን ጉዳዮች ቢሮ
SIDAMA NATIONAL REGIONAL STATE COMMUNICATION AFFAIRS BUREAU

“Sidaamu qoqqowi keeru, mittimma, baxillu, hanqafaanchimma, halaalunna roduuwimma noowaati”

- Qoqqowu kominikeeshinete hajubba biiro

Gaazeexu odeessaanchinni

Sidaamu qoqqowi yannate hajo lainohunni uyino xawishshinni; Qoqqowu Affini budu amanyootinni maaxamino halaale fushshate,

Qoola... 7

“Gobboomu amaalamme gummaame assa dandiinannihu amaalammete illacha dagate egensiisa dandiinrooti”

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Gobboomu amaalamme gumulamara tuqu xaadooshshuwanna gobboomu amaalammete komishiine gutu mixo fushshite loosa hasiissannonsata Dagate riqiwamaano amaale mini songaafichi kalaa Taaggese Caafu huwachishi.

Gobboomu amaalammete komishiine Amaarunna Tigirayete qoqqowubbara beeqqaano fila hanafa hasiissannonsata xawisino.

Dagate riqiwamaano amaale mini dimokraasete hajubba uurrinshu komite gobboomu amaalamme komishiine jeefishshi aana assitino towaanyo ripoorte aana hasaawa assinoonni.

Tenne yannara songaafichu kalaa Taaggese Caafu xawisanni; dagoomunniwasi hasi’nanni bikinni amaalammete daafira huwanyoote kalaqate tuqu xaadooshshuwanna

komishiine gutu mixo fushshite loosa hasiissannonsa.

Gobboomu amaalamme gummaame assa dandiinannihu amaalammete illacha dagate egensiisa dandiinrooti yiinohu songaafichu; konnira tuqu xaadooshshuwa qeechi luphiimaho yino.

Amaalamme gummaame ikka dandiitanno akati aana, balaxo aa hasiissanno hajubbanna dagoomaho huwanyoote kalaqate hattono wole hajubba aana tuqu xaadooshshuwanna komishiine tittirote mixo fushshite loosa hasiissannota xawisino.

Gobboomu amaalamme wo’ma assate baalanti dagoomu bissa riqibbanno bissa olluubate geeshsha dirrine beeqqisiisa hasiissanno yiinohu songaafichu; Tigirayetenna Amaaru qoqqowubbara beeqqaano filatenna wolootta loosa rahatenni hanafa hasiissannonsata huwachishinno.

Xaa yannara Tigirayete qoqqowira noohu



Songaafichu Taaggese Caafu

keeru akati woyyaawinoha ikkasinni hajo la’annonsa bissa darga marte beeqqaano badatenni hanaffe wolootta loossa loosa hasiissannonsa.

Amaaru qoqqowira massagaanote ledo addi addi hajubba aana hasaawa assinoommo

Qoola... 7



“Xaa geeshsha 2.4 miliyoone hekitaare baatto arri gorsinni latisate loonse qixxeessinoonniha ikkana; 1.9 miliyoone hekitaare wixunni diwantino”

Girma Amente (Dr)
Gibrinnu Ministircha

Qoola 5

Kaajjado safo tuginohu daddalu loosi- Itophiyunni Chayinu geeshsha

Qoola 8





Bakkalcho

Odo



Kalaa Leggese Desta

Qoqqowoho wedellu dancha fajjo owaantenni 800 kumi ali birra gatisa dandiinoonni

- 1.8 Miliyoone ale dagoomu bissa horonsi'raano ikkitino

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- 2016 baajeetete dirinni Onte aganna giddo wedellu dancha fajjo owaantenni 800 kumi ali birra gatisa dandiinoonni Sidaamu qoqqowi Meentu, wedellunna dagoomitte hajubba Biiro egeensiisu.

Birote layinki sooreessinna wedellu handaari sooreessi kalaa Leggese Destihu Itophiyu piresete uurrinshara xawisanni; amandoonni baajeetete dirinni Onte aganna giddo gumulantino wedellu dancha fajjo owaantenni mootimma fulu assitannoha 823 kume 324 ali birra gatisa dandiinoonni.

Xaphoomunni baajeetete dirinni 1.3 miliyoone ali birra wedellu dancha fajjo owaantenni gatisate mixo amande loosu giddora e'noonni kayisinohu handaaru sooreessi; onte aganna giddo mixotenni xibbuunni 63% gumulloonnita xawisino.

Amendoonni baajeetete dirinni wedellu dancha fajjo owaantenni 612 kumenna 76 wedella hawadinna 142 kume 279 wedella kayinni arri owaantenni xaphoomunni 754 kume 156 wedella dancha fajjo owaantenni beeqqisiisate hende, xaa geeshsha 847 kume 754 ikkitannore dagoomu bissa horonsi'raano assa dandiinoonnita kalaa Desti uurrinshankera kulino.

Qoqqowoho konni loosinni haanju harumi, fayyimmate owaante, safote latishshi loossa, dooggate tiraafikete hobbaate lendanna minu haaronso, dhukiweeloota kaa'la, hurbaate itisanna labbino 13 dani loossa gumullanni hee'noonni lede xawisino.

Wedellu dancha fajjo loossanni beeqqansa dagoomittete ikkitubba bowirsate ragaanni noose qeechi luphiimaho yiinohu kalaa Desti; dagoomunni dancha fajjaaleessimma konni aleenni rosicho assi'ranno gede lede huwachishino.

Wedellu togoo danchummate loossa aana beeqqatenni danchumma rosicho assi'ranna dagoomittete yawo fula hasiissannonsata qaaggiisino.

Wonci Dendi Iko-turizimete pirojektanni deerransa agadhitino Loojjanna jajjabba minna minantino

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Hurbaate gobbate piroekte biso ikkitino Wonci Dendi Iko-turizimete pirojektanni deerransa agadhitino Loojja, jajjabba minnanna gonxanni minna ijaaramansa Pirojektete qineessaanchi kalaa Daaba Jinfessa xawisino.

Pirojekte Sadaasa muli barrubba giddo faajjetenni maassante owaante aa hanaffannota kullooni.

Kalaa Daaba Jinfessa Itophiyu piresete uurrinshara xawisanni; "Hurbaate gobbate" pirojekte biso ikkitino Wonci Dendi Iko-Turizimete pirojekte Wonci garbi ledo dhaaddotenni xaadissanno doogo, Atileetootu seeda xeertinye doddanno Tiraake, Kaafteeriya lendanna budu sagalette minnanna Garbu qaccera addi addi gangalatu base ijaarrantino.

Pirojektete ledo babbaxxitinori safote latishshuwanna ijaarshuwa loosamansa egeensiise; Wonci Dendi Iko-turizimete pirojektetuwa deerransa agadhitino Loojjanna daa'ataano haa'ra dandiisiissannori jajjabba minna maassantannota xawisino.

Pirojekte hurbaate gobbate pirojekte biso ikkitinotanna lamu diri albaanni hananfoonnita ikkase kayisannohu qineessaanchi; Wonci Dendi Iko-Turizimete pirojekte muli barrubba giddo maassantannota xawisino.

Owaatamaano xeertidhe hadhukkinni farco afidhanno gede assanni noota Arooreessu woradi umi dirimi Yoo mini egeensiisi

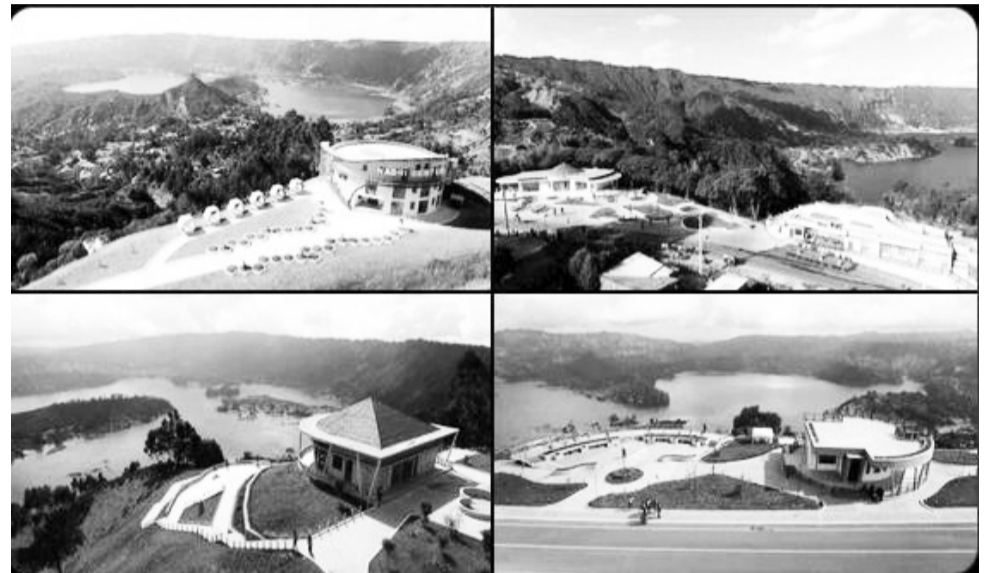
Amsaaluu Felleqe

Addis Ababa:- Owaatamaano xeertidhe hadhukkinni qooxeessinsara hasiissanno farco afidhanno gede assanni noota Arooreessu woradi umi dirimi Yoo mini egeensiisi.

Arooreessu woradi umi dirimi Yoo mini pirezidaantichi Kalaa Mesqel Maatiwoos Itophiyu piresete uurrinshara xawisino garinni; woradu xaphoomunni 17 olluubba hanqafinohanna xeertotenni dagganno owaatamaano hee'rannanni woradaha sase darga doyichote shiloota harisate mixo amande xaa geeshsha Gu'nuuranna Dikicha yaamantanno qooxeessubbara duucha olluubba mereersino garinni farcote owaante aate loonsanni hee'noonni.

Konninni, daga xeertidhe hadhukkinninna farcote hasi'nanni bissa xeertowa adhite haratenni woxensano yannansano guddukkinni harancho yanna giddo farco afi'ra dandiitanno harinsho kalanqoonni qummeessino.

Owaatamaano kaphaancho kisse, kaphunni farcidhannore hattono hasiissannokki coyinni kassasantannokki gedenna Yoote mini konni albaanni nooti mussinnunna muishshunni hajo gudisiisi'ratenni farco afi'rate laooshshe adhite daggannokki gede assateno



Barraho ijaarshu jeefaminohu Wonci e'nanni waalchi maassamannota xawisino kalaa Daaba; injiinonna ille goshooshanno garinni loosaminoha ikkasinni 200 ali kaameella haa'ra dandiitanno base afidhinota xawisino.

Wonci e'nanni waalcho addi addi owaante aanno gede assine loonsoonnitanna baankuwanna Oromiyu qoqqowira afantannore daa'attote base lellishshanno amado amaddinota coyi'rino.

Pirojekte qooxeessaho afantanno 560 qansootira loosu kaayyo kalaqate

dandiissannota ikkase xawisino qineessaanchi; baxxinohunni, wedellu boohaarrete owaantero ikkitanno Farado shiqishatenni, sagale raisatenni addi addi boohaarshu owaante loossanni e'ro afi'ratenni heeshshonsa soorridhanno gede kaayyo kalaqqannota xawisino.

Wonci Dendi Iko-Turizimete pirojekte dagate halammenni loosantinota ikkasenni; qooxeessu daga horonsi'raano assitannota ikkase qummeesse; dagoomu base martanno wosinna haadhe garunni wosinsidhannota ikkase coyi'rino.

lamalate giddo Sanyotenni Arbete geeshsha shilootu hanafamara albaanni huwanyoote kalaqate loosu loonsannita coyi'rino.

Farco afi'nannihu garunni ma'linoonni kissenni, farconinna gargarooshshinni ikkasinni dallaaluu widoonni Yooanote muishsha aate laooshshe soori'ratenni yekkeerotenni calla farco afidhanno gede assate huwanyoote kalanqanni hee'noommo yiino.

Woradaha sai 2015M.D Jaddotenna Fitaabeeretenni 850 ikkitanno mazigabba shiqqeenna buunxe xibbuunni 99.9% ikkitannotera gumulo uynoonnita xawisino.

Shaarrantanno hajubba ajishate widoonnino, hajamaano huluullantenna kassi yaa hoogge kado xa'midhe hadhannoha nafa ikkiro uynoonnii gumulo kayinni seeru ledo xaaddannota ikkasenni sai dirira sase gumulo calla sharantino.

Sai dirira 850 gumulo uynoonnite giddonni 3 gumulo calla shaarrantinoha ikkana; shaarrantanno gumulo ajjeenna bikki ajjanni dagginota kulino.

Doyichote shilooti dagate yannansa, woxensanna wolqansa doogimale fushshitannokki gede assanno hajo yiinohu Yoote mini pirezidaantichi



Kalaa Mesqel Maatewoos

kalaa Mesqeli; ikkollana, mite mite woxu dhuki anje kaiminni shiimmaadda hajooti yine agurranniti noota qaaggiisse; togoo hajubba doyichote shilootira shiqqi yine buuxatenni miicamaanote halaalu fulannonna farco afidhanno gede assinnanta egeensiisino.

Jaddo dagoomu aana iillishshara dandiitanno gawajjo luphiima ikkasenni jaddote bunshenna gawajjo baalunku huwata noosatanna balanxe gargarate baalunku manni halamme loosa hasiissannota amadisiise sokkasi saysino.

Guulcho Hedo

Turizimete baqqeenya loosunni

Itophiyu mootimma fakkana miinju heelicho ikkitino Gibrinnu, Industire, Shiilotenna ICT handaarubba mereero Turizime leddino. Handaaro hala'ladda loosu kaayyo kalaqanna, kaajjado miinju safo tuga dandiinnanta ammanne sa'u lame dirra hala'ladda loossa loonsanni keeshshinooni. Kuri mereerinni albisunni kullannihu haaruudde Turizimete iillo gatamara, alba noore haaroonsanna latisa hattono agaratenni kalqete turizime dikko hiiqqine eatenni Industirenni qeecha beeqqate.

Mootimmanihu qaru illachi, amandoonni turizimete jiro agarooshshenna latishsha, turizimete iillo, hattono turizimete owaante fullankenna uurrinshate dhuka kaajjisha ikkinota mootimma loosunni leellishshanni afantanno.

Itophiyu mayimma kalqete leellishate, kalqoomu deerra agadhitino turizimete iillo aatenna Turizime goshooshshanno qooxeessuwa egensiisate baca loossa loosantanni afantanno. Turizimete seyooranna latishshira qarunni mashalaqqe uyinanni hayyo tekinolojjetenni dijitaale assa hasiissanno. Kunino xaa yannara loosunni leellanni dayino.

Tenne gobbanke amaddino ajuuja kaima assatenni soorrote gashshooti adda ikki tayixe layikki dirinni hanafe, kalaqamu jironke egennatenni, la'atenni, badatenninna latishshanni hattono horoonsi'ratenni illetenni leellanno guma maareekkisiinsooni. Korkaatuno turizimete baqqeenya loosunni leellinshanni hee'noonni buuxissanno jajjabba pirojekituwa xaphi yitanni afantanno.

Baxxinohunni Xaphoomu ministirichi Abiy Ahimed (DR) hedo burqiseennanna massagooshshinni handaaro uynooni baxxino illachi jawaachishannoho. Xaphoomu ministirichi Hurbaate Sheggerira, Hurbaate gobbatenna Hurbaate ilamate yaanno adawarshinni gobbankera leeltanno Turizimete injiitino qooxeessuwa yannaasinchu garinni lattanno gedenna wolootta kalqera egennatanno gede jajjabba pirojekituwa quxatenni loosu giddora e'noonni.

Hurbaate Sheggerira Turizimete iillo gatamarshi mittimma, Baxillunna Inxooxo Paarkuwa Addis Ababaha biinfille ikkitino. Hurbaate gobbate pirojekiteno Gorigora, Koyishanna Wanci Turizimete iillo Itophiyahu Turizimete lophora ledote kaayyo kalaqqino.

Hurbaate gobbate pirojekite biso ikkino Xaphoomu ministirichi Abiy Ahimed (DR) hedo burqisatenni Badheessa 2013 MD faajje assinooni gatamarshi Oromote qoqqowira galchimi Shewa zoone Addis Ababunni 127 KM xeertinyi aana afamanno Wanci Dendi garbi IKO-Turizime Looje Itophiyu Turizime lopho deerra gotti assannonna qooxeessu dagoomira hegersino eote buue kalaqannoho.

Pirojekite qooxeessa Itophiyahu hattono Afrikaho baxxino Turizimete goshoosho assate gobbaanni; Miinju horonna gobbate akata soorrate widoonni horose luphiimate. Wanci Dendi Iko-turizime pirojekite dagate beeqqonni loosantinota ikkasenni qooxeessu dagooma horaameeyye assatenna 560 mannira loosu kaayyo kalaqqannote.

Iko-Turizimete pirojekite 39 Ikooloojuwana wolootta ledote boohaarsu base hanqaffinote. Pirojekitete onte beeddahe Hoteella, budillaancho loojanna Restooraantuwa, Atileetikisootu qacha, Golf-kilabe hee'ransa gobbaanni; hala'ladunni lophitino gobbuwara afantanno jajjabba boohaarranninna wayi parkubbano hanqaffino.

Wanci dendi Garbi Yannaasinchu Iko-Turizime loojja Itophiyu noosenna cibbantino kalaqamu jiro ragunni egennatenni; horoonsi'ratenninna agaratenni ilamate gattanno loossa loosa dandiinnanta leellishannoho. Itophiyu cibbantino jiro noose gobba ikkasenni xixxiwamatenninna giwamatenni fulle jironke latisa dandiinummo harancho yanna giddo buximatenni gatisa dandiineemmota Wanci-dendi garbi Yannaasinchu Iko-Turizime looje naqaashete.

Wanci-dendi garbi yannitte Iko-Turizime looje baalanti wolootta Turizimete jironke jiroo'manke safo ikkitanno gede dandiisate Turizimete handaarira guffa ikkitino kiphonna gaance hunatenni Itophiyu noose cibbantino jiro horoonsidhanno gede assa hasiissanno. Xa iillinoonni Turizimete latishshi miinju safooti. Wiliile nookki Industire lame kaayyo abbitannote. Kawaanni jiro; ka'aanni diillalote gade agartannote.

Kuni gafi addi addi polotiku, miinjunna dagoomite hajubba lainohunni qansootu xawado hedonsa wortannowaati. Konni gafira fultanno borro qixxaawote kifile uurrinsha dixawissanno.

Xawado Hedo

Iillino Gide Garunni Gamba Assa Deammooonke!

Amsaal Felleqe

Roorima Itophiyu dagara heeshshote safo ikkinohu gibrinna. Ikkinohura, gibrinna handaari daafira duuchanka woyte hedo kaysa hasiissanno. Tini yanna Itophiyahu babbaxxitino qooxeessubbara sai hawadi woy goyirete yannara laashshinoonni laalcho gamba assinannite.

Iillinoha goyirete laalcho gamba assinanni harinsho xa'manna harunsa danchate. Gibrinna handaari gobbate miinjira badhete miqicho ikkasinni handaarunni mitte mittenti millimmo luphiima illacha hasidhanno.

Gibrinna ministere faajje assitino mashalaqqe garinni 2015/16 goyirete Irshi loosinni 513 miliyoone kuntaala laalcho afi'nanni yine agarranni. Konnira, tini mixo garunni gumulantanno gede gibrinna laalcho yannatenninna hafanfarre nookkiha qorophotenni gamba assa hasiissanno. Laalcho gamba assinanni yannara kalaqantanno qarrubbanna deamme gidu hafanfaranno gede assitara dandiitanno.

Laalchu hafanfarre kalaqanturo kayinni hasi'noonni geeshshi guma afi'ra dandiinnannikkihura dagoomunna gobbate aana seeda yanna jifo kalaqanno. Laalcho gamba assate loosi hasiisanno illacha tunge loonsanniha ikka hoogiro laalchu anje kalaqantanno gede assatenni hasiisanokki waagu lexxo kalaqamara korkaata ikkanno.

Gobbate laashshinanni laalchi hala'lado ikke hee'reennanni dikkote waagi kayinni akkimala lexxanna la'nanni. Lawishshaho, gummatenna rumuddate laalchubba ikkadu garinni laashshineenna gatunni kayisannoho hoogeenna hafanfartannota macciishshinanni. Quchummate lellannohu waagu ooltono macciishshate shagaggiisannoho.

Wolootta laalchubbannino waagu lexxo kalaqama digattanno. Konne qarra rumushshunni buqqisateno mitte doogo gede assine adinannihu laalcho batinyunni laashshanna garunni gamba assate.

Xa noo heeshshote oolto aana ledotenni waagu lexxo kalaqanturo dagoomu heeshsho aana roorenkanni qarra gantannohura iillino laalcho garunni gamba assatenni ledotenni kalaqantara dandiitanno qarrubba tira heedhannokki gede assa hasiissanno.

Laalchu hafanfarre kalaqantannokki gede assitanno hayyubba mereerinni mittu yannitte hayyonni horoonsi'ne gamba assate. Kuni, gibrinna tekinoloje yannitte assate loosinni handaara lossatenni gobbaninaha laalchu hasatto dhuka ledatenni buximatenni fulate hayyooti.

Tirfe laalcho laashshitanno qooxeessubbara afantannori loosidhe galtino daga yannitte hayyonni gide gamba assitanno garanna hayyo halashsha hasiissanno. Konni garinni laalchu isilanchimma ledanna hafanfarre ajisha dandiinanni.

Laalchu hafanfarre kalaqantannokki gede assate wo'naalshira ledote, iillino gidi yanna agarinokki xeeninni gawajjamannokki gede assate loosino hasiissanno. Gobboomite metirolojete uurrinshano mite mite gobbate qooxeessubbara yanna agadhinokki xeeni kalaqamara dandaannohura loosidhe galtino daga iillino gide yannatenni gamba assitanno gede huwachishshino.

Goyirete laalcho gamba assinanni

qooxeessubba addi addi dagoomu bissa beeqqisiisatenni gide garunni gamba assanna ataacha hasiissanno.

Gibrinunni afi'nanni laalchi diru dirunkunni lexxanni daynoti xawoho. Albaanni seeda yannara laalchu anje kaiminni buximate giddo keeshshitinori dagoomu bissano loossate hayyonsa woyyeessi'ratenni laalchimmansa lossidhanni afantanno. Gibrinunna baadiyyete handaari latishsha woyyeessate harinshonni haammata loosidhe galtino daga duree'ma dandiitino.

Ikkollana, miliyoonetenni kiirranni qansootino buximate giddo afantanno. miinju handaarinni soorro abba hoogiro qansotu baalunku heeshsho hasi'noonni garinni soorrate qarissan.

Gibrinna handaarinni sagaletenni meessaneete dandaatenna handaarunni dancha seyoora iillate ragaanni illacha mite mite bissa widoonni illacha tunge loosa hoogate mitiimma leltanno.

Konnira, lawishshu gede kaysate sai dirira loosidhe galtinorira iillanno gede sonkooniha bushshu madaabbara uminsa horo calla agarsiisi'rate heddanno mannooti moorte hasiisanokki illachira hosiisannanni laalchu anje xaaddinoti xawoho.

Mooraano qubbichunni kiirranni bissa ikkiturono gawajjaminohu kayinni wo'manka dagoomaati. Wolu laalchimma lexxitanno gede, dagate heeshshonna gobbate miinji lophanno gede wo'naalanna wolu kayinni daga massagara worroonnihu moorannoha ikkiro xaano woyyaambe didagganno. Baalunku gutunni laashshi'ratenna lophate laoshshi hasiisanno. Xorrine haa'nanni jajji allaggichunniha dikkino; meessi maateho. Konnira, dagate laalchimma leddanno gede injeessinanni dooggara guffa ikka dihasiissanno.

Tini yanna sai goyirete laalcho gamba assinanni hee'noonni ikkasenni loosidhe galtinori, latishshu ogeeyye, hattono massagaano loossa garunni harunsanna massaga agarantannonsa. Loosidhe galtinori laalchonsa gamba assidho, ogeeyye ogimma irko assito, massagaano kayinni loosidhe galtinorinna gibrinna ogeeyyenni shiqqanno xa'mubba dawaro afidhanno gede massaggio.

Baatto loonse qixxeessatenni hanafe gidu laaleenna gamba assate geeshsha noo harinshonni gideho assinanni qoropho loosidhe galtinorira kula dihasiissanno; kayinnilla qaaggiisa digattanno.

Gibrinna handaari gobbate miinjira jawa dhuka ikkasinni konni handaarinni assinanni millimmo baalanti illacha hasidhanno. Kuni handaari hiittenne yannarano de'nannikkiho. Daganke gibrinunni baxxitenna deante heedhannota dikkitino; ikkitarano didandiitanno. Konnira, ajanni ajeenna sagaletenni meessaneete dandiine gibrinna massaganno Industire widira reekkamate gobba amaddino ajuuja adda assate baalunku sharro hasiisanno.

Xaa yannara arri gorsu latishshi looso hananfooniha ikkasinni albaanni laashshinooniha kayinse gate aantino loossara qixxeessanna fano assa agarranni. Konnira, balanxe laalchimma lossi'ra ikkinohura baxxinohunni xaa yannara goyirete laalcho garunni gamba assate loosinni deama dihasiissanno!



Bakkalcho

Bocaasa 10, 2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiiri - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiiri -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiiri - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egensiishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiiri - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaal Felleqe

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Egensiishsha haa'nanni kiffle

Bilbilu Kiiri - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egensiishsha hirate qineessinanniwa

Bilbilu Kiiri - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afoo



“Xaa geeshsha 2.4 miliyoone hekitaare baatto arri gorsinni latisate loonse qixxeessinoonniha ikkana; 1.9 miliyoone hekitaare wixunni diwantino”

Girma Amente (Dr)
Gibrinnu Ministircha

Amsaalu Felleqe

Gibrinnu handaari gobboomu deerrinni jawa illacha tunge loonsanni hee’noonniho. Handaarunni laalchonna laalchimma lossa yanna uynannikki hajooti. Konni kaiminni, baxxinoonni sa’u boode dirrara arri gorsu Qamade laalchimma ragaanni woyyaawa guma maareekkisiisa dandiinoonni. Ikkollana, hasi’noonni deerrinni guma abbate kayinni bushshu madaabbari shiqqo anje xaaddinoti xawoho. Tenne anje tiratenni amandoonnihu 2016 laalchu dirinni sa’u onte agannara babbaxxitino gibrinnu handaarranni loonsoonni loossa lainohunni Gibrinnu miminstirchi Girma Amente (Dr) ledo assinoommo keeshsho aanino garinni shiqinshoommo.

Bakkalcho:- Xaa yannara gobboomu deerrinni qara qara gibrinnu handaarra loossa hittoonni xawinsannite?

Girma (Dr):- Gobboomu deerrinni tonnu diri mixonkenni loonsanni hee’noommohu gibrinnu laalchimma dirunni 6% lossateeti. Sa’u sase dirrara gibrinnu laalchimma dirunni mixote garinni lossa dandiinoonni.

Baxxinoonni, sai diri goyi’rete loosinni baatto loonse qixxeessatenni winxoonniha ikkirono laalcho garunni awuunte gamba assinanihu konni laalchu dirinniiti. Sa’u goyirete yannara xaphoomunni 17.5 miliyoone hekitaare baatto loosidhe galtinori gate loonsoonni. Konni giddonni 8.6 miliyoone hekitaare baatto qasiisotenni loonse winxoonni.

Goyirete loosinni 4 miliyoone hekitaare baatto Mekaanayizeeshiinetenni loonsoonni. Sai dirinni ledo heewisiinsanni woyte 1 miliyoone hekitaare lendoonni.

Xaphoomunni 17.5 miliyoone hekitaare baatto aana winxoonni Gide xaa yanna gamba assinanni hee’noonni. Xaa geeshshano 11.9 hekitaare baatto aaninni iillino Gide gamba assinoonni.

Sa’u agannara babbaxxitino qooxeessuwara yanna agadhinokki xeeni gananni keeshshasinni iillino Gide hunannokki gede loosidhe galtinorena woloottano dagate bissa kakkayisatenni laalcho gamba assinanni gede wo’naallanni sa’noonni.

Laalcho gamba assinanihu budillitte hayyonna Mekaanayizeeshiinetenniiti. Kuni yaa budillitte hayyonni mindoonni gidi baalunku laalchu widira soorramino yaa dikkino. Xaphoomunni, 513 miliyoone kuntaala goyirete laalchinni agarreemmo.

Bakkalcho:- Arri gorsu loosira uynoonni illachanna xaa yannara loonsanni hee’noonni loossa hiittoonni xawisatto?

Girma (Dr):- Sa’u onte agannara gibrinnu handaarranni hala’ladunni loonsanni hee’noommo loossa giddonni Arri gorsu Qamade loosi mittoho. Konne lamu garinni la’ a dandiinaniho. Umihu, arri gorsu Qamadeeti. Layinkihu, gummatenna rumuddate sircho laashshate.

Arri gorsi loossa lainohunni sai dirinni 1.3 miliyoone hekitaare baatto Qamadetenni diwantino. Tayxe kayinni, 3 miliyoone hekitaare baatto arri gorsi Qamadetenni diwate mixi’noommo. Konninni, 117 miliyoone kuntaala laalcho agarreemmo.

Xaa geeshsha 2.4 miliyoone hekitaare

baatto arri gorsinni latisate loonse qixxeessinoonniha ikkana; 1.9 miliyoone hekitaare wixunni diwantino.

Konnira, 2.4 miliyoone baatto loonse qixxeessate ragaanni loonsoonni loossa la’nummoro diru giddo 3 miliyoone hekitaare loosate amandoonni mixo yannatenni gumulate qarrisannonkeri nookkitaati.

Qamadete hajo kayinsanni woyte ledo kayinsanni hajo laalotenna rumuddate sircho laashshate loossa deantanno yinanni bidhattooti. Konni kaiminni, sa’u onte agannara 652 kume hekitaare baatto gummatenna rumuddate laalchinni diwate hendeenna 460 diwate dandiinoonni. Kuni yaa, mixotenni xibbuunni 80% gumulloonni. Konnira, Qamadete looso gorsu loosinni loonsanninte gede arri yannara gummatenna rumuddate laalchi loossanno konni garinni loonsanni hee’noommo.

Bakkalcho:- Saadatenna Qulxu’mete jiro lossate ragaanni loosanni hee’noonni loossanni daggino soorro no?

Girma (Dr):- Gidu, laalotenna rumuddate laalchinkera ledote jawa illacha tunge loonseemmohu gibrinnu handaari Saadatenna Qulxu’mete jiro handaaraati. Konni handaarrinni maatete Jireenya (Leemaatete Turrufaate) lossate baxxinoonni adote, malawu, lukkuwunna quuphu laalcho hala’ladunni laashshate loonsanni hee’noonni. Sa’u onte agannarano adote, malawu, lukkuwunna quuphu laalcho mixote agrinni lossate dandiinoommo.

Baxxinoonni, Lukkuwu ceatto loossanni mittu barri caacurre loosidhe galtinorira tuqisate ragaanni sai dirira 42 miliyoone iillinshoommo. Tayxe diri mixonkenni kayinni 62 miliyoone lukkuwa tuqisate. Kunino sai dirinni heewinsiro 20 miliyoonenni lophino yaate.

Sa’u onte agannara loosate mixi’noommohu 25 miliyoone ikkana; xaa geeshsha kayinni 29.5 miliyoone gumulloommo. Tini jawa lophooti. Sai diri mixonni ledo heewinsiro bocu diri giddo sai diri mixo geeshshita gumula dandiineemmo akati no. Wole widoonni, adote latishshi sirchonsa woyyeessinoonni Saada loosidhe galtinorira shiqishate ragaanni jawa jifo xaaddinonkenkani.

Baxxinoonni, qooxeessuwate nooti safote latishshuwa hala’litinokkiha ikka sai diro iillishate dandiinoonnihu 1.3 miliyoone



Foto - Berihun Taudale

**Arri gorsi loossa
Alainohunni
sai dirinni 1.3
miliyoone hekitaare
baatto Qamadetenni
diwantino. Tayxe
kayinni, 3 miliyoone
hekitaare baatto arri
gorsi Qamadetenni
diwate mixi’noommo**

callate. Tayxe dirinni 2.2 miliyoone Saada shiqishate mixi’noommo. Sa’u onte agannara 920 kume woy mitte miliyoone meddi yitino Saada shiqinshoomo.

Malawu laalcho lossateno 250 kume yannitte Diidu kosho shiqishate hendeenna 315 kume kosho shiqisha dandiinoommo. Konnira, umi yannara 30 miliyoone doolaare gobbaydi woxu soorro fajjinanni gede assine handaarunni loossanno dureeeye fille mixonke garinni shiqishshanno gede assinoommo.

Sa’u onte agannara Saadate latishshi handaarrinni 84 miliyoone saadara kittiwaate aate mixi’ne 71 miliyoonera uynoonni.

Bakkalcho:- Jawa illacha tungoonniha kalaqamu agarooshshi loosinni daggino soorrana?

Girma (Dr):- Gibrinnu handaarrinni sayikki deerrinni illacha tunge loonseemmohu kalaqamu jiro agarooshshi handaaraati. Kalaqamu jiro latishshi handaarrinni umihunni haanju harumi loossa ikkitanna; layinkihu kayinni baatto maareekkanna afanshu woraqata aate loosooti.

Haanju harumi loossa lamu gafinni loonsanniha ikkana; umikki gafinni 25 biliyoone chigginye; layinki gafinnino 25 biliyoone chigginyeeti. Xaphoomunni Itophiyaho 2018M.D 50 biliyoone chigginye kaasatenni kalqete jawa haanju latishshi pirogiraame amadde loonsanni hee’noonni.

Kaasate mixi’noonni 50 biliyoone chigginye giddonni sa’u onte dirrara 32.5 biliyoone chigginye kaansoommo. Kunino,

Wosincho



Qoola 5

sa'u yannara Dubayete harinsooni Ekispora Itophiyu haanju harumi mixose hiitootero kalqoomu deerrinni rosicho beeqqate dandiinooni. Baxxinohunni, 2015/16 hawadi yannara 6.5 biliyoone kaasate mixi'ne 7.5 biliyoone chigginye kaasa dandiinoommo.

Kuri giddonni xibbuunni 57% ikkitanotti waaxote gibrinninni gummatenna laalote chigginye ikkitanna 42% dubbu haqqe gattinoti 1% kayinni biinfilloho ikkitanno chigginyuwaati.

Kaansoonni chigginyuwa lattanota lamu garinni buunxanni. Umihunni, hawadi yanna sa'annanni buuxate assinanni toowaanyooti. Layinkihu, arri yannaraati. Umikki doychonni assinooni buuxonni sai hawadi yannara kaansoonni chigginyuwa gidddonni xibbuunni 85% lattino. Albillichono assinanni harunsonna awuutate loosi kaajje sufanno.

Bakkalcho:- Sai dirira jawa qarra ikke saihu bushshu madaabbari shiqqo anje tirate hiittoonni loonsanni hee'noonni?

Girma (Dr):- Shoolkihi gibrinnu handaarinke Investimentenna handaaru loossara hasiisannonkereeti. Baxxinohunni, 2015/16 laalchu dirinni bushshu madaabbari shiqqo ledo amadisiisaminohunni loonsanni sa'noommohu 23 miliyoone kuntaala bushshu madaabbara shiqishateinkanni. Anfummonte gede sai dirira madaabbara batinyunni ikko yannatenni shiqishate ragaanni jajjabba hidho gumulloommo.

Xaaddino foonqubba badatenni madaabbaru hidho hayyo soorrate dandiinoommo. Itophiyu miinju horo afidhanno harinshonni bushshu madaabbari hidho dhaaddotenni faabrikunni hirranni gede assinoommo.

Baxxinohunni Gibrinnu loossa korporeeshiine boorde haaru garinni tantanne boordete giddo gumulo aa dandiitannore Biheeraawe baanke, Daddalu baanke Hodhishshunna Loojistiksete ministere lede woloottu bissano mitteenni loosu gidddora e'ino.

Konni ragaanni, sai dirira madaabbaru hidhora gaammoonni woxi 59 miliyoone doolaare ikkana; kunino, Tigirayete qoqqowo ledeeti. Sai dirira hidhinoommo madaabbari Tigirayete qoqqowo lede 13.6 miliyoone doolaareniiti. Kunino ikkado ikkinokkita la'noonni. Yanna agarinokki garinni gobbate gidddora ea calla ikkikkinni bikkunnino dikkadoho.

Tayxe dirinni gaammoonni baajeette 930 miliyoone doolaareeti. Sai dirihu ledo heewinsiro 100 miliyoone doolaareni ajinoho. Kayinilla, loossate soorro assankenni 930 miliyoone doolaareni 19.4 miliyoone kuntaala madaabbara hidha dandiineemmota buunxoommo.

Kuni ajannoha ikkiro ledotenni xa'mo shiqisha dandiinanni. Kayinilla, xaa yannara fajjinoonni 930 miliyoone doolaareni hidha dandiineemmohu 19.4 miliyoone kuntaali gidddonni xaa yannara 15.8 miliyoone kuntaala hirrooni.

Itophiyu dhaggesenni 19.4 miliyoone kuntaala bushshu madaabbara hidhite



diegentino. Kuni kayinni bikkunnino jawa ikkana; hirrooni waagino woyyinoho.

Madaabbara hira calla ikkikkinni yannatenni shiqisha hasiisanno. Konni kaiminni, tayxe dirinni xaphoomunni diroho hidhineemmo madaabbari gorsaho, badheessu loosira, hattono goyirete mageeshshi hasiisannoro qoqqowubbate ledo hasaambe bandoommo. Tayxe hirreemmohunni 25% gorsu Qamade lede gorsu loosira hasiisanno. 20% ikkannohu kayinni badheessu loosira 55% ikkannohu goyirete hasiisannohura hirrummo woyteno konne hedote giddo worino garinniiti.

Madaabbaru sai dirinni woyyino waaginni hirrooniha ikkirono xaano kalqete madaabbaru waagi lexxo loosidhe galtinori hidhate wolqanni ledo la'niro waagu luphiima ikkasinni mootimma 16 biliyoone birra doggontino. Niro noo waaginni loosidhe galtinorira shiqanno gede assinooni.

Shiqqote ragaanni mommoddanna hafanfarre heedhannokki gede qoqqowubbate massagaano, hajo la'annonsa bissanna handaarunni harunso assitanno komite, Gibrinnu reekko Inistituute, Itiyo-Telekoome, Sayinsenna Innoveeshiine hattono woloottu ledo qinaambe loonsanni hee'noommo.

Wolu garinni madaabbaru seerimale doogganni dikkote hosannokkina mooramannokki gede kaajjado qorqorsha assinanni hee'noommo.

Bakkalcho:- Gibrinnu laalchonna laalchimma agarrooni garinni lossate dooramino wixa isilanchimma noo garinni yannatenni shiqishate loosi hiittoonni loosamanni no?

Girma (Dr):- Gibrinnu loosira hasiisannori shiqqo lainohunni madaabbarunni aanche laalchonna laalchimma jawu

garinni lossate hasiisannohu dooramino wixaati. Dooramino wixa sa'u dirrara mereerimunni 1 miliyoone kuntaali geeshsha shiqinshanni keeshshinooni harinsho noonkanni.

Tayxe dirinni hanafe aantanno sase dirrara dooramino wixi shiqqo erotenni ledatenni ledate loonsanni hee'noommo. Tayxe 1.5 miliyoone kuntaala wixa shiqinshemmo yine mixi'noommo. Baxxinohunni, xaa gorsu yannara ikkannoha 128 kume kuntaala dooramino wixa sa'u onte aganna giddo shiqinshoommo.

Bakkalcho:- Gibrinnu handaari gobbaydi woxu soorro abbate hala'lado kaayyo noosiha ikkasinni konni ragaanni maareekkamino gumi no?

Girma (Dr):- Gibrinnu Investimete ledo amadisiisaminohunni mittu gibrinnu handaarinni daannohu gobbaydi woxu soorrooti. Gobbaydi dikkora sonke woxu soorro afi'nanni laalchuwanni 70%-80% geeshsha qeechu noosihu gibrinnu handaaraati.

Ninke harunsineemmo handaaranni sa'u onte agannara 1.1 biliyoone doolaare eo gamba assate mixi'ne afi'noommohu 764 miliyoone doolaareeti. Kunino, mixotenni xibbuunni 65% ikkanno. Konnira, gibrinnu handaarinni gobbaydi woxu soorro abbate aantetenni lowo loosi agarannonke.

Tayxe laalchu dirinni kalqete bunu waagi dirranna dikko qiiddinota ikkate ledo amadisiisame Daraarote laalchi waagina hasattono boodunni qiidawarte leellitino korkaatinni gobbaydi woxu soorro eo aje leeltino. Konnira, aantino yannara handaarunni lowohu mini loosi agarannonke.

Gibrinnu laalchonna laalchimma lossate ragaanni hala'ladda loossa loonsooniha ikkirono; mite mite qooxeessubbara baxxinohunni, xeenu anje noowa

seeftineetete irko assinanninsa manni xaano no. kuri mannoota latishshaame seeftineetenni pirogiraamenni loossa harisate wo'naalleemmo. Uurrinshunni latishshaame seeftineete pirogiraamenna barru barrunkunni hasiisannonsa sagale afidhanno gede assinanni.

Konnira, latishshu halamaanonke ledo qinaambe sa'u onte agannara 3.27 biliyoone birra latishshaame seeftineetenna barru barrunkunni hasiisannonsa sagalimmaate ikkannori kaa'loro qoqqowubbate iillanno gede assinooni. Qoqqowubba sonkoonninsa womaashsha adhite qooxeessinsa akati garinni baxxinohunni moollenna xeenu anje noo qooxeessubbara heedhanno daag irkissanno gedeeeti. Sadaasu aganinni 523 miliyoone birra irko ledotenni xa'minooni garinni loonsanni hee'noonni.

Woluno, qoqqowubbate irko assate ragaanni sa'u onte agannara lame qara qara hajubbanni loonsooni. Sa'u lamalara baxxinohunni gorsu Qamade loosira kaa'lanno gede 12 kume 617 waa xuruurranni Paampe hirre qoqqowubbate shiqinshanni hee'noonni. Kuri gidddonni 1 kumenna 600 ikkitanno paampe gobbate gidddora eessinenna sa'u lamalara bebbeenkoonni. Shiqinshoonni paampuwa baattote hala'linyi ragaanni 100 kume hekitaarera irko assinanninsa 503 miliyoone birra fulo assinoonireeti.

Layinkihu, Loojistiksete irkooti. Konni ragaanni sa'u onte agannara 221 gongo'mishamaanonna 1 kumenna 800 Xexxerrisa hirre qoqqowubbate tuqinsooni.

Xaphoomunni, sa'u onte agannara gibrinnu qara qara handaaranni goyirete laalcho gamba assatenni, arri gorsi looso hananfi kawa hasi'noonni yannanni harisatenna baxxinohunni haanju harumi loosinni kaansoonni chigginyuwa garunni awuutanna agarooshshe assatenni mageeshshi lattanoro harunso assa agarranni.

Aantanno agannara aananno hawadi yanna loossara qixxaawo assate ragaanni hattono sai diro xaaddunke jifonni rosicho adhine baxxinohunni bushshu madaabbara hidhatenna shiqishate assinooni soorro sa'u onte agannara loonsooni loossa lowontanni gummaamete yaa dandiinanni.

Konni garinni sa'u onte agannara gummaamo looso loosa dandiinooni. Kunino, gobbanke Maakro ikkonnoome giddo gibrinnu handaari uynoonni sokkonna looso garunni gulanni noota leellishanno. Kuni gumi kayinni gibrinnu uurrinshanni calla afi'noonniha ikkikkinni Ministere loosu mininni olluubbate geeshsha halamme loosatenniiti. Duuchunkuri aleenni loosidhenna saada ce'e galtinori hattono latishshu loosaasine qeechinsa luphiimaho. Konnira, galatu hasiisannonsa. Woloottu sekiterranna latishshu halamaano irko ledonke noo daafira galatammora baxeemmo.

Bakkalcho:- Handaaru yannate loossa lainohunni oottonke xawishshira wodaanni galanteemmo.

Girma (Dr):- Anino galateemmo.



Bakkalcho

Odo

“Batinyootu la”ate elto...

wodancha hasiissanno.

Insano la”ate, loosatenna kaajjinshe sufisiisate Jireenyuwa ikkansa xawisino.

La”ate Jireenya yinannihu albaanni leellanno coye garunni la”anna woyyaabbino kaayyo hee’rase wodanchate. La”ate Jireenyi aamaminosikki manchi mulesi noo jiro asale ikkitasira dandiitanno yiino.

Aamantinonke elto la”a hoongummoro wolootu la”a dandiitannori adhitankera dandiitanno yiinohu Xaphoomu ministirchi; batinyootu la”ate elto hoogansannijiroteaana ofolteheedheenna jironsa wolootu adhitannansa la’nannita kayisino. Konnira, eltonke garunni la”a hasiissannonke yiino.

La”ate Jireenyi callisi guma abbannokkita xawisinohu Xaphoomu ministirchi; loosate Jireenya harunsa hasiissannota coyi’rino. Jiro loosunni leella hoogguro horo afidhinokkihura la”ate gedensaanni jawaante loosa qara ikkitinota xawisino.

Konnirano, anga moorunni, wodana bunshetenni co’essi’ra hasiissannota qummeessino.

La”atenna loosate Jireenyi gedensaanni agaratenna sufisiisate Jireenyi hasiissannota kayisino.

Mitto widoonni dhagge agaranna sufisiisa hasiissannota qummeesse; wole widoonni, daa”ataano gibbannorinni

meessaneeto agadha hasiissannota xawisino.

Daa”ataano Itophiyu daga danchumma, wosincho adhanna halamme baxxannota xawise; keeru hoonginni Itophiya ikkadimmatenni la”ate qarrantannota qummeessino.

Konnira sumuu assiissannonke coyibba heedhurono ninkenna gobbanke la”ate dagganno daa”ataanora hasiissanno agarooshshe assa hasiissano yiino. Kunino wole poolisete looso calla ikkikkinni; baalunku qansooti yawo ikkase xawisino.

Daa”ataano wolu gibbanno coyi mooranna huuccatto ikkitinota xawise; gobba bushatenni woshshiishshanno coyibbanni qorowama hasiissannota coyi’rino.

La”ate, loosatenna agarre sufisiisate Jireenyi aana illachishatenni eltonke illete leeltino jirora sooratenni woyyaawino Itophiya gatamarate loosa kaajjite suffannota buuxisino.

Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) gobbayidi gobbuwara ilantinori layinki ilama Diyaaspooru miilla gobbonsa dagganno gede woshshatto assino.

Gobbayidi gobbuwara ilantinori layinki ilama Diyaaspooru miilla Sadaasa 20/2016--Wocawaaro 20/2017M.D geeshsha sase doyichonni gobbonsa higganno gede xa’mino.

“Layinki Itophiyu ilamara ...

shiqishino woshshatto maatensa gobbonsa ledo xaadooshshe kalaqqanno gede dandiisiissannote.

Gobbayidi gobbuwara heedhannoti layinki Itophiyu ilama sase doyichonni gobbate giddora e’anno gede woshshatto shiqqinota xawise; layinki ilama maatensa gobbonsa ledo xaadooshshu hee’rannonsa gedenna ayimmansa affanno gede dandiissanno yitino.

Umi doyicho “Connect to culture” yitanno woshshatto yitnoti Ministircho: gobbayidi gobbuwara heedhannoti layinki Itophiyu ilama gobbonsara eatenni loosantino loosa la’annonna towaattanno gede illachishshinote yitino.

Umi doyichonni Itophiyu lamala yaamamanno amuraate harinsannita coyidhe; Itophiyu huurubba yinanniri fakkanimma xawissanno qixxaawubba

hadhannota xawissino.

Layinki doyicho “Connect to History” yaannoha ikkasi xawise; layinki Itophiyu ilama dhaggensa huwattannohanna affannoha ikkannota coyidhino. Adiwu ayyaani ledo xaadannohonna dhaggensa affanno gede kaa’lannoho yitino.

Sayikki doyicho “Live our Legacy” yaanno su’ma uyinoonnita ikkase xawisatenni gobbayidi gobbuwara heedhannoti layinki Itophiyu ilama hanafantino loosa kaa’litanno gedenna kakkaoshshu beeqqo assitanno gede illachishshinote yite xawissino.

Woshshatto layinki Itophiyu ilama budensa dhaggensanna dagansa affanno gede dandiisiissanno. Baxxinohunni, Itophiyunnita daa”attote iillubba egensiisate injaanno akata kalaqqanno yitino.

Amuraatu gumaamimmara Turizimete ministirchonni massagantanno komite uurrinsanni komitta nootano xawinsooni.



Pirofeeser Mesfin Ar’aya

“Gobboomu amaalamme ...

yiinohu songaafichu; qoqqowoho beeqqaano filatenna woloota loossa hanafate injiino qooxeessa badatenni ranke loosu giddora e”a hasiissanno yiino.

Qoqqowoho noo keere horonsi’ne injiitino basera loosa dandiinanni hajubba injeessa hasiissannotano qummeessino.

Gobboomu amaalammete komishiine qaru komishinerchi Pirofeeser Mesfin Ar’ayahu isi widoonni; uurrinshu komitenni assinoonniha beeqqaano badate, miidiyubba hattono woloota loossa waacote gede adhine horonsi’neemmo yee; babbaxxitino gobbate qarqartora assinanniti amaalammete harinsho gobbate qara hajubba aana gutu sumimme kalaqatenni woyyaabbintanna dimokiraasete amanyooti hala’lino Itophiya kalaqate injoo kalaqqannota huwachishinno.

Komishiine tungoonniseta dhaggetenna gobboomu yawo fulate addi addi dagoomu bissa riqibbannore woraddate afantannore 50 beeqqaano fillanni afantannota egensiisino.

Itophiyu Pireesete Uurrinshahu qaru loosu gumulsiisaanchi kalaa Mesaafint Tafarrihu

isi widoonni; gobboomu amaalammete harinsho gummaame ikkitanno gede tuqu xaadooshshuwa mashalaqqe dagoomaho yannatenna garunni iillishate yawo noonsa.

Itophiyu pireesete uurrinsha miidiyu gede tungoonniseta dhaggetenna mootimma yawo fulatenni amaalammetenni afi’nanni horo dagoomaho huwachishanna hajo la’annonsa bissa irko assitanno gede loossanno yaanni coyi’rino.

Gobboomu amaalamme lainohunni babbaxxitino mashalaqqe dagoomaho iillishate komishiinete loosu mini ledo gutu mixo fushsha hasiissannota xawisino.

Pireesete gede dhagge borreessine amadate yawo noonkeha ikkasinni gobboomu amaalamme aana ilama rosiisa dandaanno looso loonseemmo yiino.

Uurrinshu komite Addis Ababaho, Sidaamu, Harerinna Beenishaangul Gumuzi qoqqowubbaranna komishiinete qara loosu mine afamatenni amaalammete komishiine loosonna harinsho noo deerra towaattinota ripoortetenni xawinsooni.

“Sidaamu qoqqowu ...

gaance tiratenna araaru ha’nuru budi noosiha ikkana; daga mittimmatenna baxillunni halante heedhannoho yiino. Kuni dagannihu ha’nuru budi xaa yannara qoqqowoho ga’labbo heedhanno gede assinoho yiinohu xawishshu; qoqqowu mootimmano keeru diilallo heedhanno gede hashsha barra loossanni afantannota buuxisino. Konniraati yaanno xawishshu; konnira, qoqqowinkeno keeru lawishsha ikkino. Ikkirono, gobbatenna dagate keere effidhe gibbanno bissa muli yanna kawa dagoomitte tuqu xaadooshshuwa horoonsidhe dagate mereero huluullonna giwanshote hadhonsa rossino garinni wixxanna la’noonnitano xawishshu buuxisino.

Kuri hunote bissa assootinsa baalu dagate keerinna hagiirri

hagiirsiisannonsakkiri duuchanka woyte keeru ba”anno gede hasidhannore ikkansa qoqqowu daga huwattannota ammannanni yiinohu xawishshu; kuri keere effidhe gibbanno wolquwa dagoomitte mashalaqqenni fincittanno kaphunna giwanshote reqecccassanno duduwi Hawaasi quchumi keerenna dagate mittimma diigate dandaannokkita huwanteemmo yiino.

Sidaamu qoqqowinna qoqqowu qaru quchumi Hawaasi albinte gede keeru, mittimma, baxillu, hanqafaanchimmate lawishsha ikkate suffannota buuxisiisa hasi’neemmo yiinohu xawishshu; aanteteno, kuri bissa kaphunna hunote duduwnsa dagate aana fincate assitanno wo’naalshinni qorophitanno gede huwachinshino.

Seyoo



Kaajjado safu tuginohu daddalu loosi- Itophiyunni Chayinu geeshsha

Abbebech Maatewoos

Daddalu loososi mite yinohu umi digiresi jeeffisihu gedensaanniiti. Daddalu loososi luphiima hasattonninna halchonni, bacu wo'naalshinninna jawaantenniiti karsaminohu. Daddalu loososi egennotenni massagateno Itophiyahono Chayinaha baca fulino; dirriro. Beroo dodansho, wo'naalshunna jawaantesino techo Investmentete ayidde assite mootoonsitinosi.

Techohu seyoote wosinchinke kalaa Ismelealem Zewude yaamamanno. Soodontenni heeshshosi shotanna injiitinota assitanno tekinolojje ledo egennamate kaayyo afi'rinohu kuni manchi "EZM Trading and Investment" safaanchonna qara loosu harisaanchooti. Umi digiresi rosinohu Informeeshiin tekinolojjetenniiti. Looso hanafinohu lemuu dirisinniiti. "Diru kirote" yinanninte gede afinore wolootano afisiisate, rosiisatenna daddalaancho ikkate dandiino.

Addis Ababu quchumira ilame lophinohu kalaa Ismelealem, zeero kifilenni hanafe fidale kiirinohu Qidduus Yooseefi rosi mineeti. 12ki kifile rososino hattonni konni rosi mineeti jeeffisinohu. Luphiimu rososino Addis Ababu Yuniveristera harunsino; konninnino informeeshiin tekinolojjetete egenno cu'mirino. Yannate informeeshiin tekinolojje haaro coye ikkasenni tekinolojje afatenna horonsirate halchosi lowo geeshsha luphiima ikkitinota qaaganno.

Luphiima hasattonninna halchonni harunsinota kompiiterete sayinse rososi loosu aana hosiisate yanna huninokkihu kalaa Ismelealem; shoole kiilo qarqarira kompiiterete sayinse rosi mine fani woyte isi afi'rino egenno woloottaho beehate giddoyidinni burqitino hasatto noosinkanni. Daddalu loososira kaima ikkinoha kompiiterete sayinse rosi mine fani woyte maatesi kaa'lo jawu qoodi nooseta xawisononke.

Baxxinohunni, kompiitere uyitanno owaantenni lowo geeshshamaala'lanhonna daddalu loosinni bobbahinohu annisi kalaa Zewude; woxu irko assatenni kompiitere rosiinsanni rosi mine fananno gede jawa irko assino. "Anni'ya ani afi'roommo egenno woloottaho iillishemmo gede jawaata wo'naalsha assino" yaannohu kalaa Ismelealem; isino handaarunni afi'rino egenno woloottaho sayisate luphiima hasattonna halcho noosita qaagiissatenni daddalu loososi kaajjishe sufa dandiinota coyi'rino.

Uurrinshu kompiiterete rosi ledotennino kompiiterete gatamaarsha, kompiiterete neetiworkiingenna wolootta rosubbano harunsino. Rosiisate loosono hattonni qote qoteho hoodisiisino. Yannate rosiisaano qaxare barrinna hashshi doychonniiti rosiisannohu.

Maatesi kaa'lonninna umisi wo'naalshinni daddalu loosi giddora einohu kalaa Ismelealem; annisi reyotenni baxxisi gedensaanni qole isihano daddalu looso mitteenni amade gashshate yawo ubbusi; ikkirono anga diuyino. Akatu roorenkanni kaajjadonna jawaata daddalaancho ikkanno gede assinosi. Umisi looso annisi daddalu loosi ledo mitteenni amade loosate maatete kaa'lo hasiissinosihura rodiisi ledo gutunni loosa hanafi.



kalaa Ismelealem Zewude

Annisi daddalu loosisira hasiissannota kompiitere, kuula, foto kopete maashinenna wolootta uduunne Xaaliyu gobbanni abbiisannota qaaginoohu kalaa Ismelealem; konne assa hoogirono uduunne wonshatenna annisiha hattono umisiha daddalu looso sufisiisate mala ikkitanno yino gobba Chayina ha'ri.

"Chayina haroommohu looso hasirateetinka" yaannohu kalaa Ismelealem; gobbate giddo nooha daddalu looso rodiisi massaganno gede assatenni isi qole woyyinhonna haaro loosu raga kalaqate mixi'reeti hodhinohu. 2002M.D Chayinu widira harinohu kalaa Ismelealem; Chayinootuwiinni coyi'nanni Afoo lede baca rosino. Konninni, kaajjado xaadooshshe kalaqatenni daddalu loososi halashsha dandiino.

Lewu agani keeshsho gedensaanni Afro-Chayina yinanni Biiru Chayinaha fane daddalu loososi lifixisa hanafinohu kalaa Ismelealem; yannate gobbate giddo noo uurrinshasiranna wolootta hajamaanorano amadiisiantinoreenna isilanchimma noonsa informeeshiinete tekinolojje uduunne soyaatenni gumaamo ikka dandiino.

Yannate Chayinu giddo no yinoonni faafrikkate qarqara haratenni laalchubba laashshantanna lae isilanchimmansa deerra buuxenna wo'naale gobbate giddora soyaannota qaaganno. Laalchubbano gobbate giddo luphiimu adhamooshshi noonsanka.

Konni loosisinni Chayinootahonna Itophiyu dagara loosu kaayyo kalaqatenni daddalaano Chayina e'anno woyte hanafe Hoteele amadatenni hasidhanno uduunnichu wo'mankanni hire soyaannonsa. Daddalaanono daafurtukkinni hasidhanno uduunnichu doore hi'ranno.

Kalaa Ismelealem; Chayinu gobbara assino umi keeshshonni coyi'nanni afoo egennasi techo iillino jawa daddalunna investmentete loosira kaima ikkinosita coyi'ranno. Mittu loosi wolu loosira waalcho fananni hasasinni heeshshosi Chayinu gobbara assa gadacho ikkiteennasi Chayinaha 13 dirrara keeshsho assino.

Tenne keeshsho gedensaanni qole wo'munni wo'ma ikka hoogirono Itophiya hingatenni daddalu loososi sufisiisa hanafi. Xaa yannarano Chayinu giddo mitteenni loosanno uurrinshubbara Itophiyahu riqiwamaancho uurrinshubbara Itophiyahu riqiwamaancho ikkatenni "EZM Daddalunna Investmente" yinanni uurrinsha noosi. Uurrinsha ijaarshu uduunne lede babbaxxitino gobbate giddora eanno uduunne abbiisatenni mitte lekkase

Chayinaha wole lekkase qole Itophiyahu Addis Ababaha assite loosanni afantanno uurrinshaati.

Ijaarshu uduunne ledotenni xaginaatu uduunnichu gobbate giddo abbiisatenni egennantinoti uurrinsha baxxinohunni, Laabratoorete uduunnichonna ekisireeyi maashinubba abbiisanni keeshshinota qaaginoohu kalaa Ismelealem; kalqoomu yaaddo ikkino kovid fayya yannara waacubba Chayinunni abbiisatenni hala'lado looso loosanni keeshshinota huwachishinonke.

"Chayinaha nooe keeshshonni Chayinootuwiinni baca rosoommo" yaannohu kalaa Ismelealem; wedellimmasi dirinni daddalu loosira bobbahasi kaa'litinosi. Itophiyunni Chayinu geeshsha assinoti daddalu millimillono gobbate giddo qarra tirtanno laashshate handaarinni bobbahate dandiissitinosi.

Ikkinhura, konni albaanni Chayinu gobbanni gobba giddo eessannota ijaarshu uduunne gobbate giddo laashshate qixxaawosi jeeffisino. Konnira, kaajjino xaadooshshi noonsa Chayinootuwiinni maashinna lede egennonna rosicho gobbate giddora abba dandiino.

Dhaabbino egennonna rosicho amade laashshate handaarinni babbahinohu kalaa Ismelealem; faafriiku ijaarshira Aqaqi Qaalliti sinu quchumira 10 kume kaare meetire bayicho adhino. Ikkollana, faafriika ijaarshine laashshate widira e'ate adhanno yanna seeda ikkasenni Industirete paarke doorsha assino. Ikkinhura, rahe laashshate widira e'ate assino wo'naalshi seyeenna; Adaamu Industirete paarke giddo afi'rino 3000 kaare meetire hala'ladimma noose Sheede 14.5 miliyoone Ameeriku doolaare fulu assatenni loosu giddora eino.

Fafriika angara adhihu gedensaanni lee aganna giddo laashshate widira einohu EZM Daddalunna Investmente; xaa yannarano isilanchimmate deerrinsa gobbayidinni e'annori ledo heewisamaano ikkinonna yannannire ikkitino ijaarshu uduunnubba wo'mu dhukinni gabbate giddo laashshanni afamanno. EZM daddalunna Investmente laashshitanho ijaarshu uduunne mereerinnino PPR, HDPE, PVC baanbuwa kullannireeti.

Faafriiku mittu ijaarshi loosamanno woyte ijaarshaha hasiissannore caabbichonna waa diriirsinanni uduunnubba wo'manta laashshannoha ikkana; babbaxxitino handaaranna nooha baanbunna boombete

diriirshi amanyooti shiqishonna isilanchimma anje tirate dandiisannoho. Konni gobbaanino kuri laalchubba gobbayidi gobbanni gobbate giddo eessate fultannota gobbayidi woxu soorro gatisate ragaannino horosi luphiimate.

Gobba jiffanni noota gobbayidi woxu soorro anje shotisate mixo noosihu EZM daddalunna Investmente wo'mu dhukinni laashshate widira e'anno woyte dirunni tonne miliyoone doolaare fulu xa'manno laalcho laashshate dhuki noositanna togo yaano gobba ijaarshu jeeffishshi uduunnira fushshitannota gobbayidi woxu soorro dirunni tonne miliyoone doolaare gatisa dandiinanni.

Itophiyu ijaarshu aana ikkase gede jeeffishshu waacubba hala'ladunni hasidhanno yinohu kalaa Ismelealem; ijaarshunni ijaarshubba gobbate giddo laalchinni jeefa noonsatano ammantanno. Isi yaanno garinni; xa noo ijaarshu loosira 90% ale ikkitanno waacubba gobbayidinni gobba giddo e'annore ikkansanni ijaarsha gobba giddora eessate gede kiirranne. Kuri ijaarshu waacubbanni gobbate miinji gawajjamanni no.

Ikkollana, konni qarrira malu noosihu EZM daddalunna Investmente xaa yannara mitto ijaarsha wo'munni wo'ma gobbate giddohunni jeeffisate loosanni afamanno. Konnirano hasiissannore bura uduunne calla gobbayidinni eessatenni waacubba laashshannoha ikkana; aanteteno laashshate hasiisanno uduunne gobbate giddohunni riqiwate mixo noosi.

Faafriiku laashshote loosisinni calla 300 ali qansootira loosu kaayyo kalaqate dhuki heerannasi aanteteno laalchubbasi dikkote fushshanno yannarano hattonni iso riqibbe laalchosi dikkote shiqishshannore lede gobbate babbaxxitino qooxeessubbara haammataho loosu kaayyo kalaqannoha ikkanno.

Aantete barrunni sase doychonni laashshanno yine agarrannihu kuni faafriiki xaa yannara barru giddo mitte doychonni laashshanno laalchira 85, Birote looso loosannorira 100, Istoorete loosannorira 40 xaphooma 225 qansootira loosu kaayyo kalaqa dandiino.

Haammata loossa loosate mixo noosihu EZM daddalunna Investmente laashshanno laalchinni xibbuunni 50% gobbate giddo dikkora iillishannoha ikkana xibbuunni 50% gobbayidi dikkora shiqishatenni gobbate gobbayidi woxu soorro afisiisate aana jawu qoodi heerannosi.

Aanteteno Addis Ababu quchumi gashshootinni adhino 10 kume kaare meetire bayichi aana faafriika ijaarsatenni loososi halashshatenna haammata loosu kaayyo kalaqate mixo noosi.

Ayiddu coyi'ranno garinni; dagoomitte yawo fulate ragaanni uurrinshu konistiraakishiinete ledo amadiisaminohunni dagoomaha waa fushshate loossa loosatenni egennaminohu. Gobboomunnita ikkitino hiittene woshshattorano hattonni dawaro aatenni balaxaanchoho. Mootimma giwire garunni baatanohu EZM daddalunna Investmente ammanaminoha giwuru baataancho ikkatenni baraadhino uurrinshuwa mereerinnino mittoho.

Woganna Turizime

Jawa hexxo tungoonniti Wonci Dendi Iko-turizime

Qiddist Gezzaheny

Itophiyu sa'u onte dirra giddo daa'attote (Turizimete) handaarinni haammata soorro borreessiisanni afantanno. Baxxinohunni, latishshu iillonni borreessiisanni hee'noonni gumi gobbate turizime mitte qaafu albira qole qaafisannoha ikkasi handaaru ogeeyye buuxissanno. Mootimmano illacha tugge loossanno Onite qara qara ikkitino Gibrinnu, Industire, Shiilo, ICT na Turizimete miinju handaaru kullannireeti. Illacha tungoonni haHandaaru seera woyyeessatenni, tekniolojetenna dikkote ledo egennamate looso dijjataalete doorshinni irkisatenni hasi'nanni guma abbate loonsanni hee'noonni.

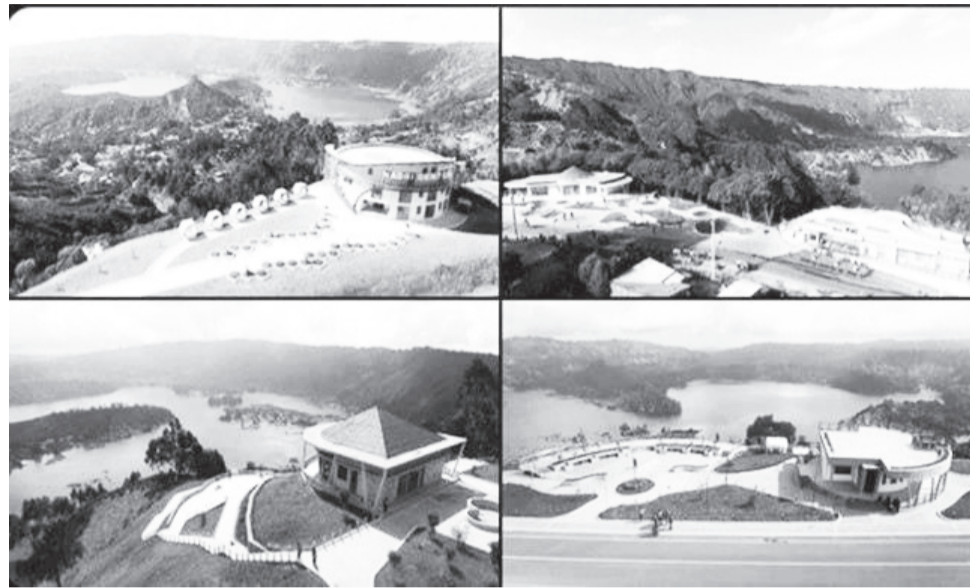
Konninni harunsine muli yanna kawa gobbate gede hananfooni hurbaate gobbate pirojektuwa latishshi mixonni addi addi pirojektuwa ijaarsha jeefinse owaantete fano assinanni hee'noonni. Xaa yannara ijaarsha jeefinse maassiisanni hee'noonni pirojektuwa mereerinni Wonci Dendi Iko-turizime pirojekte muli barrubba giddo faajjetenni maassantanno.

WonciDendIko-turizimete pirojekterakaima ikkinohu Wonci Garbi Oromiyu qoqqowi Soojjaati galchimi zoone qaru quchumi Wolisonni 35 km xeerti're afamannoha ikkana; qooxeessu hala'lado kalaqamu dubbo afi'rinohanna hattono Garbuno 360 kaare kiilo meetire hala'linyenna 6-7 meetire geeshsha linxe noosiho. Dooramaancho kalqoomu daa'attote qooxeessimmani borreessantiniti Wonci Dendi Iko-turizime qooxeessu dagara miinju horose luphiima ikkitinota kullanni. Kalqete dooramaancho daa'attote base ikkate borreessantiniti Wonci Garbi Iko-turizime batinyootu hexxonna heeshshote safo ikkitino.

Oromiyu turizimete komishiine xaadooshshu dayirektoreete dayirekterchi kalaa Ifabas Abdurahmani; pirojekte daa'ataano goshooshatenna qoqqowunnita handaaru eo lossate widoonni hee'rannose qeecha xawisanni; soorrote gedensaanni turizimete mitte miinju heellichu assine illacha tunge loonsanni hee'noonniha ikkasinni baxxinohunni Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) massagooshshinni loosantino hurbaate gobbate mixonni lattino pirojekuwanni Wonci Dendi pirojekte mitte ikkase lede kayisino.

Dayirekterchu xawishshi garinni; Wonci Dendi Garbi pirojete muli barrubba giddo faajjetenni maassantannoha ikkana; Woncina Dendi Garbi aana loosantinota jawa pirojekte ikkase xawisanno. Wonci Garbi Addis Ababunni 140-150km geeshsha noo xeertinyi mereero afamanno Wodiidi galchimi Shewa zoonera afamanno.

Garbu qooxeessira heedhanno daga konne Garba seeda yannara daafamikkinni agarte keshshiishshino. Wonci Dendi Garbi konni albaanni seeda dirra horote aana hosikkinni keeshshinoha ikkana; xaa yannara kayinni Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) massagooshshinni latinsanni hee'noonni jajjabba pirojektuwa mereerinni mitto ikkara dandiinota kulanno.



Abdurahimaani; komishiineno tenne haaro daa'attote base egensiisate babbaxxino looso loossanni afantannota xawisanno. Lawishshaho, addi addi miidiyubbanna xiiwo kalaqqanno dagoomittete qoolla horonsi'ne egensiisate looso loonsanni hee'noonni. Hattono Wonci qarqartora heedhanno wedelli Laanganno labbino wole base marte qajeelshanna rosicho adhitanno hayyo injeessinoonni.

Qoqqowoho batinye jiro nooha ikkirono loonse eo abbate widira disoorrinoonni. Muli yanna kawa Oromiyu turizimete komishiine uurrinsihu gedensaanni qoqqowoho noota daa'attote (turizimete) jiro dikkote giddora eessa hananfoonni. Konni garinni sai diro calla Oromiyu qoqqowi gobbate gidonna gobbayidinni turizimete handaarinni 9.6 Biliyoone birra eo afi'rara dandiino.

Oromiyu qoqqowi gobbate gidonna gobbayidinni turizimete handaarinni 9.6 Biliyoone birra eo afi'rara dandiino

Konni albaanni qoqqowunni konni handaarinni kageeshshi eo afi'ne diegenninoonni. Kunino, mootimma daa'attote handaarira uyitino illacha leellishannoha ikkasi huwata dandiinannita dayirekterchu coyi'ranno.

Tayxe dirinni konninni roortino eo afi'rate loonseemmo. Korqaatuno, handaaru aana noo millimmo lexxitanni daggino. Wonci Dendi pirojekte gobbaanni woloottuno qoqqowu giddo addi addi zoonnaranna woraddara afantannori daa'attote base loosu giddora e'anni afantanno. Xaa yannara Oromiyu qoqqowi giddo xaphoomunni 24 haaruudde paarkuwanna 18 Iko-turizimete mereerishuwa haaru garinni safantino. Kuri baalunku loosu giddora e'ino. Kageeshshi pirojektuwa mitte higge loosu giddora e'anno woyte daa'ataante kiiri erotenni lexxitannota heda dandiinanni. Dirunni handaarunni afi'nanni e'ono erotenni lexxitannota buuxisino.

Wonci Dendi pirojekte qineessaanchi kalaa Daaba Jinfeessa isi widoonni; tini pirojekte tayxe lamu diri albaanni Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) kakkayishshinni safantino pirojekuwanni mitte ikkitinotanna hurbaate gobbate pirojektuwa biso ikkase qummeessino.

Wonci Dendi Iko-turizime lame Garbuwa afidhino; Woncina Dendi. Sa'u lame dirra giddo qarunni loosate hendoonniha Wonci Garbi safote latishsha diafi'rino. Konne calla ikkikkinni Woncino anfinte

gede ilaalaamoho; Addis Ababaho mule ikkinohura duucha daa'ataano daa'atate daggannohura shoole mereersha loonsoommo.

Umihu, malawo malambanni bayichooti. Wonci Malawi sagalimmatenni sae xaginaatehonna addi addi horora hosannoha ikkasinni lowo geeshsha hasamanno; Wonci malawo qooxeessunna gobbate giddo dikkonni sa'ne gobbarano sonkanni. Wonci Dendi Iko-turizime dagganno daa'ataano malawo hidhite higganno gede dandiisanno. Konnira, malawo malambanni baseno qixxeessinoonni.

Layinkihu, budillaancho minnaati. Tenne budillaancho minna giddo budu sagallanna agatto no. Konni garinni qixxeessinoonni base dagganno daa'ataano horonsidhanno gede hedatenniiti. Sayikkihu, iibbadoreenna rakke iillitanno sagalla qixxeessinanni Kaaffeno no. Shoolkihu, Wonci paarke e'nanni waalchi widoonni kaameella uurrinsanni base loonsoonni. Anfinte gede Wonci ruukkado ikkinohura kaameela uurrinse ha'rate di injaanno; konni kaiminni paarke e'anno daa'ataano kaameela uurrinsidhanno base qixxeessinoonni; 200 kaameella amaddanno base paarkete giddoonni loosa dandiinoonni yaanno pirojektete qineessaanchi. Konne calla ikkikkinni minantino budillaancho minna giddo Tikkeete murranni base, sagalet minna, Baankuwanna addi addi Biiro afantanno baxxinohunni Oromiyu Turizimete komishiine mootimma iillo xawissanno misilete leellishono qixxeessinoonni.

Wole, tenne pirojektanni afi'nanniti yine lowohunni hendanniti loosu kaayyooti. Konninni, tini jajjabba pirojekte ikkasenni dooggate, Caabbichu, Teele, qooxeessu daga heedhanno minnanna woloottu safote latishshuwa hasiissanno. Tenne lame dirra giddono uurrinshunnino ikko yannate geeshshi loosinni 5 kume ale ikkitanno manni loosu aana keeshshitino yaannohu qineessaanchu; pirojektete ijaarshi yannara 5 kume 500 ikkitanno maashinna loosu aana keeshshitinota xawisanno.

Gedensu pirojektete ijaarshi qeelamanni ha'ri woyte qooxeessu wedelli calla tantanante addi addi handaaranni bobbakke looso hanaffinota xawisanno. Loojete loosi hanafasira albaannino 113 wedella fille Laanganno 45 barrubbara qajeelsha uyinoonni kule; xaa yannara looso hanafate qixxaawote aana afantannota xawisanno.

Konni gobbaanni paarkete giddo loonsoonni Looje lowo geeshsha jawanna gangalataate injiitinota ikkase xawisannohu qineessaanchu; Loojete giddo qara qara ikkitino hasattonni ledote 4 GB Interneete e'inotano kulanno. Hattono ooso boohaartanni godo'litano base, iibballichonna illete biifinse loonsoonni Lekkate ha'nanni doogga paarkete giddo afantannota buuxisino.

Tini paarke loosante xaphi yitinoha ikkana muli barrubba giddo Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) afaminowa maassantanno yine agarranni.

Konninni, qoqqowu gede ikko gobbate gede mitte jawanna haaro daa'attote base kalaqantino yine adha dandiineemmo yiinohu dayirekterchu kalaa Ifabaas

Umu giddo muje woy darshe malaatta hiikkuriti?

Abbebech Maatewoos

Batinye umu giddo muje woy labbeemmeti umu giddo darshe noosi manni babbaxxitino malaatta leellishanno.

Kuri malaatta giddonnino:-

- 1. Umu damuume:-** batinyunni muje noonsa mannooti aana hee`ranno malaate ikkana; seeda woy harancho yanna keeshshitino, shota xagganni ga`labbi yitannokkita, soodo goxanotenni ka`nanni woyte, heeshshi yinanni woyte, buunsanni woyte lexxitanno umu damuume heedhannosi.
- 2. La`ate qarri:-** lexxanni ha`ranno. la`ate qarri, gama wido bade tansa woy sippi yaa, shaanga, mittu coy lame ikke leella, illete huxi`ra, illete shawuruurra haammatu manni aana xaaddanno malaattaati.
- 3. Tugganno xisso:-** baalunku tugganno xisso noosi manni mujetenni woy labbino darshe korkaatinniiti yaa dikki. Ikkollana, tugganno xisso noosi manchi mujenna muje labbanno surrete darshe heerase buuxira hasiissanno.
- 4. Bisu laafa:-** kuni malaati mitte anga woy mitte lekka woy mitto widoonni anganna lekka (gama biso bade) woy lamenti lekka laafa hattono wo`munni wo`ma hajajama hoogate qarri heera yaate.
- 5. Gaggawa:-** doogote aana qaafanno/qaaffanno woyte doogo agadhine qaafa hooganna konne biddi assate lekka halashshine kaxxanna qaafa, mittu ragi widira /albaange woy badheenge/ uwate hedewelcho heedhanno.
- 6. Macciishshate qarri:-** Haaru woy suutu suutunni iibbabbanni ha`ranno macciishshate qarri, maccate giddo luulote macciishshamme heedhara dandiitanno.
- 7. Shuma woy cilo amaxxa hooga:-** shuma calla woy cilo calla amaxxa hooga

woy lamenkanni amaxxa hoogate qarri hee`rara dandaanno.

- 8. Siriqa:-** waa woy wole du`namaancho ikkinore adhinanni woyte marro higge xaaddanno siriqa hee`ranna konni ledo amadisiisameno Shombu infekishiine kalaqama, marro higge ka`anno buusano buusa heedhara dandiitanno.
- 9. Tushshiisha:-** umu giddo muje woy togo akatoomi noonsa qarrubbanni heedhanno tushshiisha looqqi assate ledo amadisiisantannokkita /looqqi assitannokki/, hedewelcho daggannota ikkitanna; baca yanna mitteenni umu damuume heedhanno.
- 10. Coyi`rate qarri:-** muje woy darshe nooseti umu kifile korkaatinni, coyi`ra hooga, mannu coyi`ranno hedo huwata hooga, coyi`nanni woyte babba, coyi`noonni coye wirro qolle coyi`ra hooga heedhara dandiitanno.
- 11. Qaaga hoogate qarri /hawa:-** muli barriha woy keeshshino coye qaagate akati aja; manna, bayicho, yanna qaaga hoogate akatino hee`rara dandaanno,
- 12. Alburna gaccu aana kaajjitino xisso woy jalli yaate macciishshamme:-** mujete akati garinni batinye yanna albu kifilera woy gaccu aana woy wo`ma woy bocu albi aana xaa xaanni ka`anno kaajjitino xisso woy jalli yaate macciishshamme heedhara dandiitanno,
- 13. Kakkaoshshu aja:-** umu giddo muje noosi manchi kakkaoshshisi deeri aja xunsine coyi`ra hoogatenni kayse coyi`ra hoogate geeshsha iillara dandaanno,
- 14. Umu qoonchi bikki lexxa:-** muje woy muje labbanno darshenna kuri ledo amadisiisame daanno qarri noonsa qaaquulli aana bikkunni saino umu qoonchi lopho heedhara dandiitanno,



- 15. Bikkunni saino du`milli:-** haaro ikkino garinni du`mille lexxa, bikku aleenni ikkitino hojja, bikku aleenni angatenna lekkate, gaccu seedira xaaddarano dandiitannota Xiqur Anbesu fayyimmate sayinsenni afi`noonni mashalaqqe leellishshanno.
- 16. Su`niissate dhuki aja:-** kuni batinyunni foo`linanni bisi ledo amadisiisame infekishiine woy wole coyibbanni kalaqamannoho. Muje ikkituro konni

qarri ledo amadisiisame umu damuume, akatoomu soorro, la`ate qarri wolu malaati hee`rannosa

- 17. Malaatu hoonge:-** woleho yine loonsoonni buuxonni hedewelcho umu giddo muje afantara dandiitanno.

Mujete lophonna akatooma la`nihu gedensaanni darre gowate (operation) woy wole xaginsanni doogo hasiissara dandiitannohura harunso assa hasiissanno.

Otoottote du`namaancho /vaginal discharge/

- Baalante meyya aana baxxinohunni seemimmate iillituhu gedensaanni boode ikkitino otoottote giddonni fultanno du`namaancho heedhanno.
- Tini du`namaancho baxxinohunni godowinni hee`noonni yannara, ila hooltanno xagga adhinanni woytenna godowu dayhunni 14ki barri aana lexxanno.
- Diru korkaatinni aganu daa uurritanno yannara du`namaancho ajjanno
- Keeraabbino du`namaancho yinanniti manaado /1-4 mili liitire/ co`icho, waa labbannoti woy waajjidhinotenna foolu noosekkite.

Keeraancho ikkitinokki du`namaancho korkaati baca ikkirono qara qara ikkitinori:-

- Otoottote bixichi infekishiine abbitanno sirote bisi xissuwa
- Siimu xaadooshshinni taraabbannokki kandidiyasiis yinanni fengesenna bakiteriyaal vajinoosiis yinanni

otoottote bixichi gobbaanni kalaqantanno infekishiinubba

- Sae sae kaanserubba baxxinohunni otoottote bixichi kaansere baxxino garinni du`namaancho mundeete ledo karsanturo

- Otoottote bixichi infekishiine abbitanno sirote bisi xissuwannara reqeccishshanno coyibba:-

- Haaro woy siimu xaadooshshi jaalla batisira

- Kondome garunni horonsira hooga

- Alkoolenna wolootta araddo horonsi`ra

- Galte amada hooga ikkitanna malaattano shuma shumaa`nanni woyte giira, baqqala lawanno kuulinna foolu batira ikkitino du`namaancho heera

- Siimu xaadooshshinni taraabbannokki kandidiyasiis yinanni fengesenna bakiteriyaal vajinoosiis yinanni otoottote bixichi gobbaanni kalaqantanno infekishiinubbara reqeccishshanno coyibba:-

- Xaa xaanni otootto hayishshira

- Otoottote giddo worrannihu ila hoolanno xagichi heera

- Du`millu

- Siimu xaadooshshi batiriro

- Baakiteeriya huntanno xagga muli yanna giddo horonsi`ra

- Cu`mite amaddannota giddoydi uddanno batise uddira

- Sukkaare, HIV na wolootta bisu gargadhate amanyoote ajishshanno xissuwa

- Sigaara wiliishsha

Lakito Basiiles batinyunni otoottote du`namaancho giddo afamanno bakiteriya ikkana asiide burqisatenni wolootta gawajjitanno lubbuwa sirtannokki gede assanno.

Aleenni xawinsoommoti reqeccishshanno coyibba heedhanno woyte kayinni bakiteriyu bikki ajannahura wolootta gawajjitanno bakiteriyubba sirtanno

woyte bakiteriyaal vajinoosiis yinannita keeraabbinnokki du`namaancho abbitanno xisso dagganno.

- Malaatuno hangaarsiissanookkita waajjonna shaaltinoti qulxu`mete fooli noose du`namaanchooti

- Kandiida albikaanes yinanni fengese shiima ikkiturono otoottote giddo afantanno

- Aleenni xawinsoommoti reqeccishshanno coyibba heedhanno woyte fengese batinyunni siratenni kandidiyasiis yinanni infekishiine abbanno

Wolu malaati hangaarsiisanna du`ma waajjo ge`into labbanno du`namaanchooti

Xaphoomunni keeraancho ikkitinokkita otoottote du`namaancho heedhanno yannara siimu xaadooshshinni taraawannonna taraawannokkiha ikkara dandaanno.

Bue:- D/r Daawit Yohaannis

Bisunna sirote bisi addi xagisaancho



Bakkalcho spoorte



Baamlak Tasammihu Afriku boowe godo'luwa qara godo'lisiisaanchimmani massaganno

Qiddist Gezzaheny

34ki Afriku boowe Kotidivaarete qixxeessonna hananfara qubbetenni kiiranni barrubba gattino. Ispoortete baxillaanonna tuqu xaadooshshuwano illachansa tenne 2023 Afriku boowe aana tuga hanaffino. Heewote qixxeessaanono balaxote qixxaawo gumulte heewote hanafo ququxante agartanni afantanno.

Balaxote qixxaawubba mereerinni heewo massaganno godo'lisiisaanonna ogeeyye badate loosi mittoho. Konni garinni Afriku Lekkate kuwaase konfedereeshiine (CAF) tenne lamala giddo godo'le massaganno godo'lisiisaano faajje assitino. Itophiyu qansichi Internaashinaale Arbitere Baamlak Tasammihu tayxeta Afriku boowe massaganno godo'lisiisaano mereerinni mitto ikkasi kulloonni.

Afrikunni maccare ikkitino Lekkate kuwaase godo'lisiisaano mereerinni mitto ikkinohu Internaashinaale Arbitere Baamlak Tasammihu, tayxe Ahigurrenita jawa Lekkate kuwaase heewo massagate Itophiyinni callichu riqiwamaancho ikkinota buunxoanni.

Baamlaaki Itophiyu nooe yitanno kalqoomu qara godo'lisiisaano giddonni mitto ikkana haammata kalqoomu

heewora Itophiya riqiwe ikkadimmasi leellisha dandiino. Godo'lisiisaanchu lifixanna heewo massaganno woyte noosi ikkadimmanninna ammanino muro sayisate badhera higannokkiha ikkasi sa'u yannara Kaameerooni Afriku boowe aana roorenkanni leellishatenni xaggeeffachishinnoti qaangannite.

Tenne ikkadimmanna luphiima rosichosi "CAF" tayxeno heewo Kotidivaarete massaganno godo'lisiisaanonna callichu Itophiyinni qara godo'lisiisaancho assite doortino. Isi doorama Itophiya calla ikkikinni Afriku Lekkate kuwaase konfedereeshiine nooe yitanno godo'lisiisaano mereerinni mitto ikkasi marro buuxxino.

Konne deerra iillanno gede assitinosi hajo kayinni gobba gidonna kalqoomu deerrinni harinsanni heewo suwashshimmatenni godo'le massagatenni ikkadimma leellisha dandaasinniiti. Itophiyu tayxe heewo beeqqannoha ikkana godo'le massagatenni kayinni kalqoomu godo'lisiisaanchi Baamlaak Tasammihu riqiwanoseha ikkanno.

Baamlaaki Lekkate kuwaase godo'lisiisaanchimma mite yee hanafinohu Faranjootu diru kiiri 2003 ikkana; 2009 FIFA godo'lisiisaancho ikka dandiino. 2010

nni Jibuti Somaaliyu ledoo assitino godo'le massagatenni umikki yannara kalqoomu beeqqosi hanaffino.

Tayxe dirinni Sekaafu heewo harinsi yannara ikkado beeqqo assatenni jeeefote geeshsha 5 godo'le massagino. 2011 Seekafu heewonni 4 godo'le massagino. 2012 Tanzaaniyaho harinsooni kilabbate shaampiyooni Liige heewo umi doyicho massagatenni jawaantesinni sufino. Ledoteno, Gibtsete harinsooni layinki doyicho kilabbate Konfedereeshiine godo'le massaga dandiino.

Afriku booweno ikkadimmatenni massaga dandaanota hige hige leellishinohu kalqoomu godo'lisiisaanchi Baamlaak Tasammihu 2022 Senegaalenna Burkinafaaso mereero harinsoonnita bocu gumulo godo'le massagatenni batinyoota xaggeeffachishino. Hattenne yannara qorichu gano uyiisannota labbanno huno la'e teknolojetenni irkisantino godo'lisiisaano muro ammaninokki daafira lamente hunora qorichu gano uyikkinni saino.

2009 FIFAho qara godo'lisiisaancho ikka dandiinohu Baamlaaki 2014 kalqoomu boowera harinsooni umi doyicho filote godo'le massagatenni loososi hanafinoha ikkana Jibutinna Naamiibiyu godo'le massagino. 2018 Ruusiyu qixxeessonna

harinsooni kalqoomu booweno Afrika riqibbe doorantino 6 qara godo'lisiisaanonna mittoho.

Arfaasa 4 kayse Ammajje 3 geeshsha Kotidivaarete qixxeessonna harinsanni tayxe Afriku boowe heewo godo'le massaganno qara godo'lisiisaanonna mitto Baamlaak Tasammihu ikkinota CAF barrubbate albaanni faajje assino mashalaqqenni egeensiisino.

Tenne jawa Ahigurrete heewora 68 jawa rosichonna ikkadimma noonsa ogeeyye amaddinoti CAF muli yannanni mannimmate ikkadimmanna woleno hasiisanno bikkaancho aatenni qixxeessannonsaha ikkanno. Doorantino godo'lisiisaano baalanti Faranjootunni Arfaasa 5,2024 Kotidivaare iillitanno yinoonniha ikkana baqqeessu qajeelsha adhatenni heewo massagannoha ikkanno.

Agarantanno heewo qara godo'lisiisaanchimmani massagate Ahigurrete baalunku golinni qaru, kaa'laano, tekinolojetenni irkisantino godo'lisiisaano hanqafantinoha ikkana Baamlaaki lede 26 qara godo'lisiisaano heewo massagate doorantino. Ledoteno 30 kaa'laano godo'lisiisaanonna 12 teknolojetenni irkisantino godo'lisiisaano heewo massagate badantinota kulloonni.

Boohaarsha

"Itaera daynohanna gatisaera dayinoha badummawe"

Abbebech Maatewoos

Mitte saa lagaho hayisso xinqidhanni hosse hawarro minisera higganni heedheenna sabbu shalaqisheennase boonu giddo ubbanno. Hashsha ayiddise saada kiire hoowe qolanni mitte saa xe'inota allaalaanchoo kulanno.

Allaalaancho lowo geeshsha yaadi. Asalu amadaeraati; dirrate daafure afi'roommo woxe baaxxe fuleemmokki asaleeti yaanni gungumi.

Kawa ka'a dodama ikkinnina yaada asalu giddonni fushshitannosikkita hedatenni dodame olluu manna baqqi asse hasa hanafanno.

Barru leeshshi yaanni no. Saa e'ino booni giddonni fulate wo'naalase diurrisononkanni; gotu godoodanna, yeedaalannocancitannamacciishshamannose. Wolqase baala horoonsidhe e'ino booni giddonni fulate wo'naaltanni no. Fultara qacce iillitinontinni qolte ubbanno.

Gotu huuro shiqqanni, gotunnita harunsite yeedaalate huuro shiqqi yitannise dagguta waajjillise lexxanni hari.

Hexxo mudhite ofoltino yannara allaalaanchoo huuro macciishshitu. Huurose maaxxe ofoltino booni giddo heedhe

"imbuaaaaaa" yaatenni noowa egeensiisate huurose gotti assite macciishshishshu.

Allaalaancho callisi ikkikinni wolootta mannootano hoodise daynota la'anno woyte lowo geeshsha hagiidhitu. Xaate boonu giddonni fushshite adhitannoe yite agara hanaffu. Ikkolla ikkinnina allaalaancho ledoo daggino iyyahaano lame wodana ikkate hasaawa hanaffino. Gamu "tenne baala doogo bayi'ne ha'nammonkunni gorrine godowirese gotoho, maalase ninkenura adhino" yitanno. Woloottu qole "tenne labbino saa gorra dinonke ikkinummota ikkine kaa'lamme sayinsose" yitu.

Gorrine maalase beebbeeqqino yitannorinni sayinsose yitinnori hedotenni qeelteenna gorrinatenni gattino. Boonu giddonni fushshite haadhe hadhannase umu widoonni amadinose allaalaanchosewa mitto coye hashashsheshi "itaera daynohanna gatisaera dayinoha badummawe" yitu.

Ninkeno gotu ledoo mitteenni itankera dayinohanna gatisankeranna sayisankera shiqqinonkeha bada noonke. Bushatenni bulli'rino albi buuruni cuukkineenna diqufanno yinannite gede mitu mitu bushuulli mullankanni dimaaxamanno; la'annonsahuno shotu garinni mayimmansa daafira seekke afanno.



Kaa'lokki co'itte ikkituro danchu wodannini woloottaho guuqqannokki barko ikkatto yaate. Gatisatenna heeshsho sufisate wo'naaltanno mannooti heedhunte gede uminsa halcho wonshatenni horonsa agariisate ka'uro badhera higgannokkiri kakkachuullu tenne baatto aana haammate no. Insa duubbo ikkinnina wolu hudirannoha dilawannonsa, woloottu kallimma, woloottu yaaddo, woloottu hindiiddo, woloottu umbe maano dilabannonsa. Hagiirrensaa bikkitannohu insa afiranni callaati.

Manchi beetti tenne baatto aana hee'ranno woyte bikku aleenni ikkitino injoo halcha dinosi. Bikku aleenni ikkitino halcho meessaneeto calla banxanni gede assitanno. Kuni qole busha rosichooti. Anfinte gede tenne uulla aana hee'neemmohu mannu ledoonti. Manniweeltino heeshsho dicoommitanno. Mannu mannao xagichoho. Ikkinohurano mannu baalira dancha hedannohanna shaqqado ikki. Dancha barra ikko'ne!.